

Ìgbìmọ̀ Òlómìnira Èsìn Lágbaáyé ti U.S (USCIRF) jẹ olómìnira, ìgbìmọ̀ aláfẹ̀nukò òṣẹ̀lú ìjọba àpapọ̀ ti U.S tó n bójútó ètò gbogbogbò fún òmìnira èsìn tàbí ìgbàgbọ̀ lẹ̀yìn odi . Àjọ Olómìnira Èsìn Lágbaáye 1998 (IRFA) ni ó ṣẹ̀dá rẹ̀, USCIRF máa n lo àwọn àfẹ̀nukò àgbáyé láti ṣàbójútó àwọn irúfin òmìnira èsìn tàbí ìgbàgbọ̀ lẹ̀yìn odi tí wọn sì máa n ṣe ìdámọ̀ràn ilànà fún ààrẹ̀, àkọwẹ̀ ipínlẹ̀, àti Àwọn aṣòfin. USCIRF jẹ̀ àjọ olómìnira tó dá dúró tí ó sì dáyàtò sí Èkà Ìpínlẹ̀ U.S. Ìjábọ̀ Olódoṣdún 2019 jẹ̀ àpapọ̀ iṣẹ̀ olódoṣdún kan nípaṣẹ̀ Àwọn alákdòso iṣẹ̀ àti òṣiṣẹ̀ akọṣẹ̀mọ̀ṣẹ̀ lati ṣe àkọṣẹ̀ àwọn iwàkiwà tó wà àti láti é ṣe ìdámọ̀ràn àwọn ilànà fún ìjọba U.S. Ìjábọ̀ Olódoṣdún 2019 wà fún Ìjábọ̀ láti January 2018 sí December 2018, lódoṣtọ̀ ní ìgbà míràn àwọn iṣẹ̀lẹ̀ tí ó bá ṣe pàtàkì tí ó wáyé kí ó tó di àkókò yìí tàbí lẹ̀yìn àkókò yìí ní a mẹnubà. Fún oṣo iwífún nípa USCIRF, wo ojú òpó wẹ̀bù [nìbì](#), tàbí kàn sí USCIRF tààràtá ní 202-523-3240.

Nàìjíríà

Àrígbamú Pàtàkì: Ìpò òmìnira èsìn ní Nàìjíríà jẹ̀ èyí tí ko ṣe deede ni oṣun 2018. Ìjọba Nàìjíríà ní àwọn ipele àpapọ̀ àti ti ipínlẹ̀ tèsíwájú láti fi ààyè gba ìdálúru àti eleyàmèyà lórí oṣo èsìn àti ìgbàgbọ̀, tí wọn kò sì fi ààyè gba ìgbélárugẹ̀ òmìnira èsìn tàbí ìgbàgbọ̀. Jagidigagan ti eṣinmesin peleke si ni oṣun yii, pẹ̀lu akọ̀lu laarin awọn Musulami ati Kristeni nitori esin ati eya won. Ìjọba àpapọ̀ Nàìjíríà kùnà láti ṣe àmúṣe ètò tó múná dọ́kọ̀ láti déná tàbí dá irú ìdálúru náà dúró tàbí lát fí àwọn àdálúru náà jófín. Boko Haram ati Ipinle Islam ti Iraq ati Siria-Ìwò oorun Afirika (ISIS-WA) tẹ̀siwaju lati ṣe awọn ihamo si awọn ará ilú ati awọn ologun ni gbogbo odun, laisi awọn ikede ti ijọba ti ilosiwaju ninu dida won. Ni afikun, awọn omo egbe ologun ati esho alaabo abele ti n se atileyin awọn ologun, ni won fi esun kan fun siṣe ipalara si eto awọn eniyan ti lasigbo so di are. Egbe omo ogun ati ijọba orile-ede Naijiria tun tẹsiwaju lati maa se ipalara fun eto ominira esin ti awọn omo Shi'a ti egbe Ajjangbara ti Islam (IMN) ni orile-ede Naijiria. Alakoso IMN Sheikh Ibrahim Al Zakzaky wa ni atimole, pẹ̀lu iyawo rẹ̀ ati ogoogorun awọn omo egbe miiran; awọn alakoso ijọba ipinlẹ̀ tẹsiwaju lati dawo awọn iṣe egbe naa duro; ati ni Oṣu Kewa oṣun 2018, awọn omo-ogun ati awọn olopaa ti pa ju awọn omo egbe IMN marundinlaadota lo ninu awọn ipejo ti esin ati awọn iwode ni ilu Abuja. Ni ipari, awọn ipalara ti ominira eto esin miiran tun tẹsiwaju ni ipele ti ipinlẹ̀, pẹ̀lu lilo awọn afipamuni tabi fifi ipa muni lati maa se awọn iṣe ajemesin kan. Awọn ikọ USCIRF se abewo si Naijiria ni oṣu karun-un ati oṣu koṣanlá oṣun 2018 lati se ayewo awọn isoro ti ominira esin.

Ni ibamu si ijeyopo awọn iṣele to n lo lowolowo, ati awọn ipalara ti ominira esin tabi igbagbo, USCIRF tun ri pe Naijiria je otolorin ni oṣun 2019 gegebi "orile-ede oniṣoro," tabi CPC, labe Abadofin ti Ominira Awon Esin Kari-aye (IRFA), gege bi o se ti ri lati oṣun 2009. Eka ile-iṣe aabo ti Amerika ko ti yan Naijiria bi CPC, sugbon ni oṣun 2017 ati 2018 ti a so Boko Haram gegebi Ekan ti Ifarakanti pataki, tabi EPC, fun awon ibaje ominira ti esin ti o se pataki julọ gege bi a ti se alaye nipase ishatunse si IRF ni osu kejila oṣun 2016.

Àwọn Ilana Imọràn fún Ìjọba U.S.

- Wọnu adehun to lagbara, bi a ti fun ni aṣẹ labẹ apakan 405 (c) ti IRFA, pẹlu ijọba Naijiria, ati pese iṣeduro owo ati imọran ti o niṣe lati ṣe pataki fun ijọba Naijiria lati ṣe igbese pataki lati koju awọn eto ti ominira ṣin, pẹlu sugbon ko ni opin si:
  - Gbígba ijọba Nàìjíríà nímọràn àti sísẹ àtìlẹyìn fún ijọba nípa ìdàgbàsókè àwọn ètò àgbàlúlọwọ-ogún àti àmúlùtòrò;
  - Mímú ìdàgbàsókè bá ìdánìlẹkọọ fún àwọn òsìṣẹ ijọba, awọn ológun àti olopáá lórí àwọn àfẹnukò ètò omọniyàn lágbàáyé, paapaa lati gbogun ti orọ ikorira ti o da lori ṣin; lati dahun si jagidijagan eleyameya; lati royin akọlu ti o waye laarin awọn Musulumi ati awọn omọ egbe Kristeni; ati sísẹ idaniloju pe awọn eṣo alaabo ti a fi ṣun lilo ipa apoju ati awọn ipalara eto eniyan miiran kan ni wọn yoo ṣe iwadii wọn ti wọn yoo si da lejọ;
  - Yiya owo soto nipase Eka Ipinle, bii Ajo ti Orile-ede Amerika fun Idagbasoke Ile-okeere, tabi Eka Idaabobo ti Amerika fun awọn eto lati ṣe itonisona ati igbaradi fun awọn aṣoju ati awujo lati maa daabobo awọn ibi ijosi ati awọn ibi mimo miiran; ati
  - Lati mu ki ojutuu si isoro ati isewadii gbooro si - ni ajoṣepo pẹlu awọn alaṣe ibile ati orori ilu ati awọn eya iselu miiran - lati koju orọ ikorira ati irunilokan si jagidijagan ti o da lori eya ṣin;
- Te ijọba Naijiria lati jẹwọ awọn ihale ti Boko Haram ati ISIS-WA, lati mu sísẹ atilẹyin giga fun akitiya awọn ologun ati awọn miiran lati koju ifemisofa ni okunkundun, ati daboobo eto awọn akoroyin ti ile Naijiria lati maa royin nipa itesiwaju ogun;
- Sísẹ ipadé igbimọ orilẹ-èdè U.S.-Nàìjíríà láti jíròrò àwọn ìgbésẹ láti fòpin sí jàgídíjagan eleyamèyà, sísoro lórí isoro ilẹ, fifi arufin jofin, ati pipari ija larin awujo kan si ekeji; ati
- Lati ro ijọba Naijiria lepa idajo ododo fun awọn omọ-egbe IMN, lati je ki awọn aṣoju Ile-ise Amerika se ipade pẹlu orori IMN Sheikh Al Zakzaky to wa latimole, lati sayewo gbogbo awọn isele ti awọn omọ-egbe IMN to wa latimole ki wọn si se idasile awọn alaṣe ti wọn fi ṣun kan lona aitọ laisi idiyele, ki wọn si se agbedide Aajo Iṣedajo Olominira (COI) lati se iwadii awọn eṣo alaabo Naijiria ti wọn pa awọn omọ-egbe IMN ni Oṣu Kewa Odun 2018.

Ìrísí

Nàìjíríà

Oruko Ni Kikun: Ìlẹ̀ Olómìnira Nàìjíríà

Ijoba: Ijoba Aare Olominra

Oye Olugbe: 203,452,505

Government-Recognized Religions/Faiths: N/A

Awon esin/Igbagbo ti Ijoba fi Onte Lu: Ko si

Idiwon Esin*:

51.6% Musulumi (opolopo awon ti o je Sunni; ati awon alase Sufi, Shi'a, ati awon egbe miiran pelu awon ona miiran si Islam)

11.2% Ijo Paadi ti Ara Roomu

35.7% Awon Ijo Kristeni Miiran (bii Ijo Aguba, Ijo Onirubomi, Ijo Ajihinrere, Ijo Metodiisi, Ijo Ipadabo Emi Mimo, Ijo Alakoso ti Awon Agbaagba, Ijo Mamoni, Ijo Ajeri Jehofa, ati awon Ijo elomiran)

1.5% Oniruru onigbagbo miiran tabi iwonyi ti a ko menu ba (bii awon onigbagbo Ju, Baha'is, awon alaigbagbo, ati awon onigbagbo miiran). Awon ero yii je eyi ti a sakojo lati inu akoole CIA World Factbook ati Ile-Ise ti Eka Ipinle. Awon isiro olugbe ilu ni o ni ariyanjiyan ati isoro aifenuko ni Naijiria.

Naijiria je okan ninu awon orile-ede agbaye ti olugbe re n po sii ti oro aje re si n gberu sii kiakia ni Afirika. Awon olugbe re je apapo eya ati elede ti o ju odunrun lo, pelu awon Hausa-Fulani, Yoruba, ati Igbo ti o je olori awon eya naa. Awon esin ati awon igbagbo ti o wa ni orile-ede Naijiria je orisirisi ti o yapa, bi o ti le je pe bi itan se so, ipinya nla wa laarin awon eniyan orile-ede naa gege bi opo Musulumi se wa ni iha ariwa naa ni opo awon Kristeni wa ni gusu. Awon egbe miiran ni awon alaigbagbo, Baha'is, awon Ju, awon Hindu, awon elesin Buddha, ati awon asa abinibi ti o le safikun awon ise esin miiran; sibesibe, USCIRF se akiyesi ipele kekere ti imoye laarin awon alasopo ti awon agbegbe ijosin kekere kekere. Awon agbegbe esin ti o kere ati awon eto eto eto eda eniyan so pe awon esin meji ti o je olori juloo dinku awon igbagbo ati awon ise miiran, pelu awon asa abudapo lapapo ni orile-ede.

Ofin ti orile-ede Naijiria ti odun 1999 se ipese fun awon agbekale ti o dabobo ominira esin ti o si dekun ise elesinmesin, ati pe ko si esin kan pato ti ijoba gbe lese. Sibesibe, ni awon ipinle mejila ti esin Musulumi ti gbayi juloo, ijoba apapo ti fi aaye gba ofin Shari'ah ti Islam ninu awon ofin fun ifiyaje odaran. Ofin orile-ede Naijiria tun se agbekale awon ofin abele ati awon ile-ejo ti Shari'ah fun ofin Islam adani, awon ofin fun isakoso ebi, ati awon ohun miiran ti ijoba naa le pinnu. Awon olopaa esin, ti awon ipinle naa maa n se agbateru re nigba miran, ni won tun maa n lo lati kan Shari'ah nipa, nigba miiran foju to oro to je mo isakoso ebi ati ihuwasi lawujo.

Fun opolopo odun shyin, ijoba Nàìjíríà tí gbiyànjú láti yanju isoro jagidjagan ti o suyo laarin awon elegbejebge nitori iselu, oro ile ati iberu wi pe ki eya tabi elesin kan maa joba lori awon yooku. Nigba ti ijoba ni odun 1996 se agbekale Aajo Imudogba ti Ijoba Apapo (Federal Character Commission) pelu ifilele lati mu asa idogba ti orile-ede naa ni kan-an-pa. Lakoko

agbekale ipinle yii waye lati pese iranlowo ati aabo, o ni i se pelu awuyewuye ero nipa omu onilu, nipa pipe isori awon eniyan kan ni omu onilu ati isori awon eniyan kan ni atohunriwa; ati pe awon omu onilu maa n ri anfaani pupo ju lo, nigba ti awon atohunrinwa kii saba ni iru anfaani be. Pelupelu, ni Nàìjíríà, àwọn ọba àti olórí èsìn sì ní ipa ribiribi tí wọn ní kó nínú òṣèlú àti ìṣẹ̀jọba. Fun apeere, awon olori esin le gba awon oloşelu tabi oloşelu lola lati gbiyanju lati kapa awon oludije idibo. Awon olori esin ati olori ibile je okan ninu awon eniyan maa n bu ọla fun julọ ni awujo ati pe won tun le kapa awon ara ilu se atileyin awon orisirisi eto ati awon oludije.

Jàgídíjàgàn èlẹ̀yàmẹ̀yà laarin awon agbe ati darandaran wopo ni awon ilu ti o ju mejila lo, paapaa julọ ni aarin gbungbun ti orile ede naa. Oro eleyameya ati elesinmesin – jagidijagan eleyameya pelu elesinmesin ni telentele – ni o jo loju po, paapaa nigbati opolopo awon eya kan ba n se esin kan naa (opo awon Fulani, bi apeere, ni o je Musulumi ati pe won ni i se aami idanimu mejeeji). Iyapa ti jagidijagan elesinmesin ati eleyameya - ibi ati ona ti o gba sele ga julọ - je eyi ti ko han si gbangba. Awon ijabo ti o lewu to n sakoba fun awon egbe tabi awon eniyan pin won niya pelu itanje eya ati esin. Ni odun 2018, iwa jagidijagan gberu si ni awon igberiko nigba ti ija jagidijagan tesiwaju ni awon ilu nlanla. Opolopo awon ara ilu lo so pe won ko ni oye idi ti jagidijagan naa fi n gbooro si ni odun 2018, mimenu ba itan alaafia laarin awon agbegbe won. Jagidijagan eleyameya ti yorisi isinipo-pada, fifi ohun ini sofo, ati iku awon egbeegberun.

Awon ikolu ti awon onijagidijagan Boko Haram ati ISIS-WA n pelege si leyin akitiyan ijoba Naijiria lati dekun asa ifemisofa. Nipase awon iwa-ipa jihadi ti o wa ni orile-edede Naijiria ati orile-edede Adagun Lake Chad, lati odun 2009 Boko Haram ti pa egbeegberun awon egbeegberun, ji ogoogorun awon eniyan gbe, ati awon atipo fere to miliyonu meji awon omu Naijiria. Aşa aibikita lati koju awon obayeje wonyii ti je isoro nla to je mo iha mejeeji ati iwa-ipa ti awon eleso aabo abele si awon ara ilu. Ni ile ipago fun awon atipo (Awon IDP), awon omu-ogun Naijiria ti fi esun kan fun sise ipalara si eto awon ara ile. Awon ologun ti Naijiria yii si tesiwaju lati tubo maa lo ipa lori awon omu IMN.

Iko USCIRF rin irinajo lo si Nàìjíríà ní oşu karun-un ati oşu kọkanla ni odun 2018, Won ko lodu awon elesin, ati awon omu egbe awujo miiran nipa awon eto ominira esin ni jakejado orile-edede naa, ati paapaa jagidijagan eleyameya ni aarin gbungbun. Awon asoju iko naa rin irin ajo lo si Abuja, Jos, ati Eko ni oşu kọkanla, bakan naa ni ajo USCIRF lo si Abuja, Kaduna, ati Zaria ni oşu karun-un. USCIRF şabewo si awon ibi ijosi ti onijadigijagan elesinmesin ti se akolu.

Ìpò Òmìnira Èşìn 2018

Jàgídíjàgàn èlẹ̀yàmẹ̀yà: Akolu ti o n sele si orisirisi egbe ati eniyan nitori esin tesiwaju ni odun 2018. Jakejado orile-edede naa, jagidijagan elesinmesin sokunfa iku eniyan ti ko din ni egbewa pelu orisirisi ifarapa to n pelege sii ni awon ipinle bii Benue, Plateau, Taraba, Adamawa, ati Nasarawa in pato. Nigba awon abewo USCIRF si Naijiria ni odun 2018, awon asoju elegebegebe

ati awon alakoso ijoba se agbekale orisirisi awon idiyele kabitikabiti fun ikapa dugbedugbe ti jagidijagan ileto-si-ileto, elesinmesin, eleyameya, ati ti adamo eya kookan; akolu laarin awon agbe ati darandaran; ija ipa oro ile ati ti omi; ati oro ti o je mo isori ekun, abele ati eya. Fun orisirisi ona ti awon esin, eya, ati awon adamo eya ti wa ni akopo, o le nira lati pinnu idi tabi ayipada fun iwa-jagidijagan: jagidijagan eyi ti o n seyo lori ile tabi lori omi, bi apeere, le se bee bee wonu oro esin tabi ki o se akoba fun un lopolopo. Bakan naa, awon akolu laarin awon agbe ati awon darandaran le tun waye nipa - tabi ki a se akiyesi pe o ni i se pelu - esin ati awon iyapa eya-si-eya, gegebi awon darandaran ti je Musulumi, ti awon agbe si je Kristeni.

Awon isele jagidijagan yii tubo gbile sii nitori nini awon ohun ija oloro ni arawoto, ipinya awon akoroyin, ati ikuna ajo eso alaabo lati koju isele jagidijagan naa ati lati dekun re. Gbigbooro ogun ainiselowo ati oogun oloro lilo je iwonyi ti a le toka si bakan naa gege bi okunfa awon isele naa. Ninu odun naa, idinku aabo ti ara-eni ati ti agbegbe ati isakoso mutumuwa je ewu nla si ominira esin. Awon Musulumi ati awon Kristeni so pe won ko ni aabo nipase awon ise aabo. Awon olopa je boya ko se idahun tabi aibikita ninu esi won, ailagbara agbara, kuna lati mu awon elesa (tabi se idajo), ko si gba alaye ati awon iwe ipilese iwa-ipa tabi awon atejade lehin, ko se pe won se alaye awon esi ti awon iwadi si gbangba. Awon egbe asode tun maa n di gerewu alafo to maa n jeyo ninu aabo ilu. Ni opolopo igba, awon omoo ologun ti dide lati se atunse aato, bi o ti le je pe awon omoo ogun ti dojuko esun lilo ipa apoju, sese ipalara fun awon ara ilu, sese iranwo fun aifokantan awon alase ati laarin awon egbe elesin, ati lati se iwuri fun awon ifesi asode. Ipa ti awon egbe asode n ko ati itesiwaju ati ise ti ko bojumu ti awon omoo ologun maa n se ni orile-ede yii ni o je eri fun sese atunto ajo olopaa atinti awon eso ilu. Awon egbe ajafeto omoo eniyan, awon akoroyin, ati awon elesin ni won maa n saba gbara le fun sese akosile won. Awon akoroyin le royin isele jagidijagan ati oye emi ti o sofo, awon ifarapa lorisirisi, ati awon dukia ti o sofo, sugbon ope igba ni won kii se ofintoto nipa mimu awon odaran ati atunbotan ijejo won.

USCIRF se akosile awon alaye nipa opolopo awon isele jagidijagan ti elesinmesin ti o sele ni odun 2018. Ni ipade kan ti o waye ni ojo kerinlelogun ti osu kerin ni Ipinle Benue, awon agbebon ti a gbagbo pe won je awon Fulani darandaran ni o se akolu si ile ijosin kan, ti won si seku pa eniyan mokandinlogun, pelu awon alufa meji, ti won si run awon ile ti o ju aadota lo. Ni igbesan, awon oninufufu eniyan kan ni a gbo pe won pa awon Musulumi mokaanla ti won si se akolu si mosalaa si meji bakan naa. Ni Osu kefa, awon afunrasi Fulani kan pa iwon eniyan ti o to ogorin si igba ni opolopo awon akolu si awon abule kan ni Ipinle Plateau. Bakan naa ni osu kefa, awon odo Berom ni a gbo pe won se idasile awon ikorita yemiwo ni olori opopona won ni Ilu Plateau ti won si pa awon arinrin-ajo ti won gbagbo pe won je Musulumi tabi Fuani. Ni Osu Keje, aji jangbara ibile ni agbo pe won se ikolu si awon agbegbe Fulani marun-un ni ipinle Adamawa. Ni osu kewa, o kere ju eniyan marundinlogota ku ninu akolu to waye laarin awon odo Musulumi ati ti Kristeni ni Ipinle Kaduna.

Awon agbenuso Kristeni salaye nipa aisi-ibale-okan fun won nitori pa awon agbegbe won je ifojusi ninu awon ipolongo idekun eleyameya. Awon agbegbe elesin ni opolopo ona yapa pupo. Ni awon ilu kan, awon eniyan maa n beru lati lo si awon agbegbe ti elesin miiran tabi ko lati ta ile fun awon eniyan to n se esin miiran. Awon elegejegbe ti le royin fun USCIRF nipa isoro to n lo lowo pelu oro ikorira lori ipile esin ati eya, paapaa lati odo awon alufaa ati adari ijo, ati bakan naa itankale alaye odi, eyi ti o maa n ti awon eniyan sinu iwa-jagidijagan ati esan gbigba. Opolopo awon ajo ti kii se ti ijoba (Awon NGO) ti se agbekale awon eto redio lati agbedide isokan ati ona ibaraenisoro laarin awon Musulumi ati awon Kristeni ati lati gba awon odo ninyanju lati maa se amulo awon ona pelepeleru lati maa yanju aawo.

Ni osu kokanla odun 2018, USCIRF sabewo si Ijo Ajinhirere kan ti o gba gbogbo ile ijosi ti o wa ni aala awon agbegbe Musulumi ati awon Kristiani ni Jos. Awon omole egebe alaabo ti ijo naa si se afihan awon oju apa ina to wa ninu ile ijosi naa fun USCIRF ti won si se apejuwe akolu ti o waye ni osu kasan ojo 28-29, 2018, eyi ti won ti pa iwon eniyan bii mewaa si ogun,gege bi esun ti won fi kan awon odo ajijangbara Musulumi. Leyin akolu naa, awon omole egebe Musulumi kan so pe won ti se akolu si ile won, ti won si sun un ni ina ni ojo kinni ati ikeji ni osu kewa. Awon omole egebe alaabo si so fun USCIRF wi pe awon omole ijo ti pinnu lati tesiwaju ninu ijosi laisi iberu tabi ifoya. Leyin awon isele jadijagan wonyi, awon eniyan ti agbegbe Musulumi ti Dutse Uku ko leta kan si olu ile-ise awon olopaa ti Ipinle Plateau ti o rojo pe wi pe awon olopaa ko daabo bo won ati pe awon ajijangbara kristiani tun ti se ipalara fun won ni isoku awon olopaa.

Boko Haram and ISIS-WA: Awon apanilaya Boko Haram – ti a mo si Jama'atu Ahlus-Sunnah Lidda'Awati Wal Jihad - ati awon alatileyin ru ti i se eya ISIS kan – ti a mo si ISIS ti iworo oorun tesiwaju lati se opolopo akolu ni apa ila oorun ti iha ariwa orile-ede Naijiria ni odun 2018. Ni odun 2015, olori Boko Haram Abubakar Shekau dara po pelu ISIS. Ni odun 2016, Boko Haram pin, ti eya kan n se atileyin fun Shekau nigba ti ikeji n se atileyin fun Abu Musab Al-Barnawi, eniti ISIS gbawo. Awon eya Barnawi naa, ISIS-WA, si dojuko si awon omole ologun ati awon ago won. Lati odun 2009, Boko Haram ti da ipaya nla sokan awon ara ilu, ti won si ti pa awon omole Naijiria ti ko din ni 37,000, ti won si ti so awon eniyan ti ko din ni miliyonu meji di atipo. Egebe naa ti pa opolopo eniyan, ti o si se awon miiran no janba nitori pe won je "alaigbagbo" pelu awon asoku elesin pataki. Awon ara ilu ni won ti won si fipa fe won ni iyawo, fipa yi won pada, fipa ba won lo po, ati lati fi iya je won. Ni pupo si, Boko Haram ti yipada si ilana gbigba emi ara eni, won maa n lo awon obirin ati awon omode lati bege gege. Ni osu karun-un odun 2018, Boko Haram se akolu onibeji pelu lilo ado oloro ni Mosalasi kan ati nitosi oja ti o wa ni ilu Mubi, ti o si pa awon eniyan to ko din ni metadinlogbon.

Ni osu keji odun 2018, ISIS-WA ji awon omole ile-iwe ti ko din ni aadofa gbe lati ilu Dapchi, ni Ipinle Yobe. Awon omobirin marun ku lakoko ijinigbe naa. Ni osu kan leyin naa, awon omobirin ti o ku gba idasile, ayafi Leah Sharibu, akoko kan ti o je onigbagbo. Awon akogbe ru ti o gba idasile salaye pe ko gba idasile nitori pe o ko lati yipada si Islam. Titi di opin odun 2018, Sharibu

wa ni igbekun. Ni ọdun 2018, awon ọmọ ogun apanilaya yii pa awon ọmọde obinrin miiran ti won fi esun pe won yi igbagbo won pada. Ninu awon ọmọbinrin akekoo 276 ti Boko Haram ti ji gbe lo lati Chibok ni ọdun 2014, o kere tan ogoron ninu awon ọmọbirin ti o sonu, gege bi eyi naa ni nomba ti a ko mo fun awon abileko, awon ọmọdebirin, ati awon ọmọdekunrin ti awon egbe apanilaya yii ti ji gbe. Ni oṣu kerin ọdun 2018, awon ọmọ ogun Naijiria ni a gbo wi pe won gba awon obinrin ati awon ọmọde mokandinlaadojo kuro ni ahamo Boko Haram ni Ipinle Borno.

Aaye binnti lo wa fun sisan ijiya to to fun siṣe ipalara si eto ọmọ eniyan ni apa ila oorun ti ariwa – lati ọwo awon ọmọ egbe Boko Haram ati nipse ilana fun wiwa idajo odo. Ni October 2017, awon ológun Nàìjírà bèrè oríṣi éjò àtèléra lórí àwọn afurásí Boko Haram 2,300. Gégébi ijábo náà, ó kéré jù, 468 nínú won ní won pàṣe fún láti kópa nínú èto ìsọraenidenirere. Awon egbe ajafeto-omọ-eniyan menu ba opolopo awon abawon to wa ni ilana idajo, gegebi awon eleri ati awon olufaragba ti a ko gba laaye lati pese eri ati awon olujejo ti won ko gba laaye lati gba awon amofin. Nigba abewo oṣu kọkanla oṣu 2018, USCIRF ri i pe awon onidajo maa n siṣe gege bi onijabo kootu won ti won si maa n se awon akosile pelu ọwo, ati pe atunse eto idajo ododo – je eyi ti a nilo julọ lati tubo dabobo ominira esin. Ni Oṣu Kewa Ọdun 2017, awon eṣo ologun Naijiria si ofiisi tuntun kan ni Maiduguri lati se ifojusi awon eto moniyan eniyan, ati pe o ti bere si ni ko nipa idaabobo eto ọmọniyan titun fun oṣu karun-un ọdun 2018.

Ìfagbaratẹmọlẹ Islamic Movement of Naijiria: IMN, tó jẹ egbe Músulúmí Shi'a tó pọ jùlọ ní orílẹ̀ èdè, Sheikh Ibrahim Al Zakzaky ní ó dáa sílẹ̀ ní àrìwá ilú Zaria ni Ìpínlẹ̀ Kaduna ní ọdún 1980 sí 1990. Nipase imisi ti ijangbara awon ara Iran ti ọdun 1979, ati mimu awon foto ti Ayatollah Ruhollah Khomeini ati Ayatollah Ali Khamenei fun ibanikedun lori aaye ayelujara re, IMN tun se atileyin fun idasile ti ijoba Islam ni Naijiria. IMN lati igba naa ti di ifojusun ikolu fun ijoba Naijiria, ti won si se apejuwe IMN gegebi i "egbe apanilaya " ti won si n lo ipa lile lati gbogun ti awon ọmọ egbe IMN ati awon ise.

Ju nnkan bi ọdun meta lo ni ti igbogun ti awon ọmọ egbe IMN ti n waye-pipa ogunlogo eniyan ni oṣu kejila ọdun 2015 ati isinku ti awon ọmọ egbe 347 ti IMN lati ọwo egbe ọmọ-ogun Naijiria ni Zaria-yato si abajade iwadii COI ti ijoba ipinle ni ọdun 2016 lati pe awon ọmọ ogun lejoṣi n ri agbara ti awon ọmọ-ogun naa ati lati se afihan awo ọmọ ogun lejo Naijiria sugbon idajo, ti o je wi pe ko si ọmọ ogun kọkan ti won pe lejo.

Ni ọdun 2018, awon olopaa Nàìjírà náa si tèsíwájú láti fi ogúnlogo àwọn ọmọ egbe IMN sí àhámọ—pèlú, eni tí ó jẹ gbajúgbajà, Sheikh Zakzaky àti ìyàwó re Malama Zeenah Ibrahim, tí won fi won fi pamọ láì fèsùn kàn won, lati oṣu kejila ọdun 2015, won n se ilodi si ase ti o wa lati Ile ejo Giga Apapo ni abuja pe ki won fi won silẹ laarin ojo marundinlaadota. Awon alase tun tesiwaju ti awon ọmọ egbe IMN marundinlogun miiran mole ni ọdun 2018.

Fún gbogbo ọdun 2018, awọn ọmọ-ẹgbẹ IMN ẹ iwode ifehonuhan kaakiri orile-ede naa lati beere fun idasilẹ Sheikh Zakzaky. Ni Kaduna ati Sokoto, awọn aṣoju-ilu fi ofin de awọn işe IMN, pẹlu awọn igbimọ ẹsin lorişiriş. Awọn IMN ati awọn orisun ijabọ royin pe ipa lilo lati dẹkun iwode ifehonuhan nigba miiran maa n şokunfa ifarapa tabi iku ojiji.

Laarin ojo kejjidinlogun oşu kewaa ati ojo kinni oşu kinni, awọn Musulumi Shi'a ẹ iwode kaakiri orile-ede naa fun Arbaeen - igbimọ ẹsin olodoodun kan ti awọn Musulumi Shi'a ẹ akiyesi ni agbaye lati ẹ iranti iku Imaamu Hussein ni oğorun ọdun. Awọn oğorun oğorun awọn ọmọ-eyin IMN ni wọn jabo pe wọn ẹ iwode ni ilu Abuja lati bu olá fun igbimọ ẹsin naa ati lati ẹ ifehonuhan fun idasilẹ Sheikh Zakzaky. Bi o ti le je pe awọn ọmọ ogun Naijiria so pe awọn alatako so oko lu wọn, ko si ẹri pe akolu imunibinu wa lati owo awọn ọmọ ẹgbẹ IMN. Awọn ọmọ-ogun Naijiria si fon ota ibon lu owo ero, wọn si pa iwọn eniyan ti ko din ni marundinlaadota, ni ibamu pẹlu ijabọ awọn ẹgbẹ ajafeto-ọmọ-eniyan. Ko si alaye lati odo ijoba Naijiria ti ẹ idajo lilo ipa apoju lori awọn afehonuhan naa. Awọn ọmọ-ogun Naijiria koko fi ate ijise lori itakun takun *Twitter* kan şatileyin fun awọn ọmọ-ogun, şugbon wọn pa a re leyin naa.

İgbófinró àti işejoba ẹşin ní ipele ipínlẹ: *İpínlẹ méjilá ní àríwá Nàìjíríà ní ó n lo òfin Shari'ah àtipé àn kan n lo olópàà ẹşin láti şàgbéro olópàà tó ti wà tẹlẹ tàbí pèsè àwọn ipèsè àwùjọ. İgbófinró Shari'ah àti lilo ináwó sí àjọ olópàà ẹşin (tí a n pè ní Hisbah) yàtò sí ara wọn láti ibi kan sí ibi kejì, bí àwọn ará ilú ẹ faramó sí tàbí ipa re náà yàtò láti ibi kan sí ibi kejì. Ní àwọn ipínlẹ kan figilanté tàbí àwọn olópàà àdúgbò àti ode àdúgbò, bí Hisbah, ní òfin wà fún. Awọn ijoba ipinle kan bii Kano ati Zamfara je agbateru Hisbah bakan naa. Ní ipínlẹ plateau àti kaduna, àwọn ará àdúgbo kan wà tí ó jé pé figilanté wọn dúró lóri ilàà ẹşin, pẹlu àwọn olóri ẹşin. Ní 2017, ẹnítí ó bá jé ọdaràn, tí kò tẹlẹ ilàà ẹşin, tàbí ti iùwàş tó dára, olópàà Hisbah máa mú, ó le fi sí àhámó tàbí kí ó fún ní ijiyátó ye. Ni ọdun 2018, awọn olopa Hisbah tesiwaju lati maa mu awọn eniyan si atimole, lati ba opolopo ohun-ini je, ati mu ijiya ba awọn eniyan ti o se ilodi si awọn ofin ẹsin ati ihuwasi omoluabi ti o je mo agbegbe won, pẹlu fifi awọn ti ba ka oti mo lowo tabi awọn ti o ba mu oti si atimole. Hisba ati awọn olopa miiran tun mu awọn eniyan fun awọn ẹsun ti ibalopo, lori awọn ẹsun ofin ti ẹsin.*

Awọn Obinrin, Igbeyawo àti Òmìnira Ẹşin: Awọn obirin yatọ gedegbe nipase awọn ofin ti o da lori ẹsin, aabo şise, ati şise eleyameya. Isoji ofin Islam ni ọdun 1999 yori si awọn ipa-rere ati ayipada buburu lori eto awọn obinrin ni iha ariwa. Ni Oşu Keje Ọdun 2018 ni Ipinle Kano, Hisbah mu awọn obirin marun-un mu fun ẹsun iwa ibaje. Boko Haram ti fipa ji egegeberun awọn abileko ati awọn omobirin gbe, şise wọn ni şibşşibo pẹlu ipa. Awọn obirin ati awọn omode ti o n se atipo tesiwaju lati maa se ifisun ibalopo tipatipa ati iwa ipa miiran ti o ni i se pẹlu eđa akon-babo lati odo awọn alabojuto aabo ni awọn ago atipo won.

Pupọ ninu awọn ẹsin ti orile ede Naijiria ati ti ẹsin abalaye faye gba, tabi ki a kuku sọ pe, wọn se iranwo fun dida abe fun awon obinrin. Gege bi Ajo Agbaya (UN), ida-maarundinlogbon-ninu-ogorun ninu awon obirin ati awon omode ti o wa laarin odun 15-49 ti se irufe abe dida kan. Abe dida wopo julio ni awon ipinle awon kristeni ti o wa ni gusu sugbon awon Musulumi to wa iha ariwa ti n se bee gege.

Bakan naa, igbagbo ẹsin ati ti abalaye ti se atileyin fun igbeyawo awon omode, awon ajafeto-omode-eniyan ti se ifisun pe atako lati odo awon egbe Musulumi nipa sise odiwon fun ojo ori ti o ye fun igbeyawo. Gegebi Ajo Agbaya ti so, [ida merinleogorun ninu ogorun awon obinrin ti orile-ede Naijiria to wa laarin odun ogun si merindinlogun ni won ti loko saaju ki won to pe odun 18, ati ida mejidinlogun ninu ogorun saaju won to pe omoodun marundinlogun](#). Oko omo ni o kun julio ni ariwa Naijiria. Aşa ifomodefoko ti di gbajugbaja kaakiri leyin abadofin ti eto awon omode ti odun 2003 ti o gbe gege le odun mejidinlogun fun fifi omo foko; opolopo ni awon olori ẹsin ati ti ibile lo n gbogun ti asa ifomodefoko ti won ko si dawo duro. Aşa ikobinrinjo (bi okunrin kan se n fe iyawo pupo) ni won jabo pe o wopo laarin awon Kristieni ati awon Musulumi, o si je agbekale labe ofin Shari'ah ni gbogbo orile-ede. Labe ofin Islam, awon okunrin ko ni anfaani lati fe ju iyawo merin lo. Kaakiri orile-ede, ofin idena ibalopo aito ati ofin Shari'ah bakan naa, se ilodi si igbeyawo laarin awon eniyan ti won je eya kan naa, ko si faaye gba awon ibi ijosin kookan lati so awon eda eniyan kan naa papo gege bi toko-taya.

Nigba abewo USCIRF ni Oshu Kòkànlá Odun 2018, awon afoworo se alopo awon jagidijagan ti ẹsin pelu asa wiwo ti awon obinrin Musulumi ni guusu. Ni Oshu Kesan ni Ipinle Eko, awon omobirin ni won da duro nile-iwe nitori pe won wo hijab wa si ile-iwe.

ÈTÒ ÌLÀNÀ U.S.

Naijiria je alabapepo pataki si United States ni Afirika ati okan ninu awon oluranlowo ti o ga julio ninu gbigba iranlowo ni agbegbe naa. Ni odun 2018, U.S se iranwo fun Naijiria pelu ipinnu atidekun laasigbo ati lati dena iwa-ipa, fun awon akitiyan idaabobo, ati isakoso tiwantiwa ati awon isakoso ijoba, pelu atileyin ti Alakoso National Electoral Commission ati awon ise ijabo agbaya lati se igbelaruge eto idibo gbogboogbo ti odun 2019. Ni Oshu Kejilá odun 2017, [ofin Amerika fun Idaabobo Ile-ise ti Orile-ede Amerika fun Odun Isuna odun 2018](#) se ipese kan ti o nilo ki Aare naa se igbelaruge awon ile-aabo ati awon ologun tile Naijiria; fi ijabo kan fun Ile asofin ijoba lati sayewo awon ihale lati owo awon Boko Haram ati ISIS-WA ati akitiyan ijoba ti orile-ede Naijiria lati dabobo awon alagbada ati awon eto eniyan; ki o si se agbekale kan fun Amerika lati sise pelu awon asoju Naijiria lati sawadii nipa awon iwa-ipalara fun eto awon eniyan lati odo awon ologun ile Naijiria. Akojopo ijabo ti won fi sowo ni odun 2018, se afihan atileyin U.S. fun awon ologun aabo Naijiria, paapaa julio nipa oro bii eto omo eniyan, gege bi awon igbiyanju lati mu ki awon eto eniyan to n se atipo fidi mule pelu atileyin alabojuto eto eniyan titun ati lati se atileyin fun ijejo esun ti o ni se pelu ipalara eto awon atipo. Ijabo naa se

akiyesi wi pe ko si awon ologun ti a ri gba mu fun ijejo esun ipaniyan ti awon omo egbe IMN ni odun 2015, sugbon ko salaye boya tabi bii ijoba Amerika ti se atileyin fun awon isele naa.

Ijoba U.S si fara jin fun gbigbe ogun ti Boko Haram ati ISIS-WA, ati pe o je oluranlowo julọ fun awon eniyan ti agbegbe Chad Lake. Ni Oṣu Keje Odun 2018, Aṣoju orile-ede U.S. ni Naijiria W. Stuart Symington [kede](#) afikun \$102 million gege bi iranlowo fun awon eniyan to fara kaasa ninu akolu Boko Haram. Ni FY odun 2018, Amerika se agbekale \$ 333 million gege iranlowo fun orile-ede Naijiria ati pelu lati se atileyin ti o gbooro fun Adagun Lake Chad. Orile Amerika ti sagbateru awon eto orisirisi lori redio, gege bi ona okan lati gbe ogun ogbon imusese awon Boko Haram lati rawo ebe si awon ti oro kan. O tun tesiwaju lati maa se agbateru fun Igbimo Egbẹ Eṣo Apapo lati dojuko Boko Haram ni Adagun Chad Basin. Ni oṣu Kọkànlá odun 2018, Akowe Ipinle Michael R. Pompeo [tun se apejuwe](#) Boko Haram gegebi EPC labẹ IRFA. Ile-iṣe ti ijoba yii toka [re gege](#) bii Ajo Apanilaya Idaniloju (FTO) ati gegebi Awon Ajo Asoju Apanilaya ti Agbayeni odun 2013. Ni oṣu keji odun 2018, Eka Ipinle [pin](#) ISIS-WA gege bi SDGT ati FTO.